

TÁRSASÁGI HÍREK

BABUS ANTAL

EZ VOLT VEKERDI JÓZSEF

Életének 89. évében, 2015. szeptember 28-án elhunyt Vekerdi József.

Vekerdi József 1927. augusztus 7-én Debrecenben, értelmiségi családban született. Édesapja és édesanyja köztisztviselőnek örvendő tanárok, iskolaigazgatók, testvérbátyja, a 2009-ben elhunyt Vekerdi László, tudománytörténész, polihisztor volt.

Vekerdi József már a debreceni Református Kollégium diákjaként kitűnt rendkívüli nyelvtelenségével, ógörög, latin, olasz, angol, német, orosz, szanszkrit, óperzsa tudásával. Az érettségi banketten osztálytársai unszolására latin nyelvű köszöntő beszédet rögtönzött. Egyetemi tanulmányait Budapesten, az Eötvös József Collegium diákjaként ógörög, latin és orosz szakon végezte, de újabb keleti nyelvekben, a páliban és a tibetiben is elmélyült. Fényesen indult tudományos pályáját a történelem törte ketté. 1948, a fordulat éve után a kommunista párt felszámolta a veszélyesen önálló Eötvös Collegiumot, és Vekerdi Józsefet, az utolsó szabadon választott diákelnököt is kizárták az intézményből. Az elkövetkező években orosz, latint és szanszkritot tanított az ELTE-n. 1955-ben *Abundantia praesentis az ó-indben* című értekezésére megkapta a nyelvtudományok kandidátusa címet. Az 1956-os forradalom leverése után háromévi börtönrre ítélték, mert ő fordította angolra és juttatta el India budapesti nagykövetségére az egyetemisták deportálása ellen tiltakozó jegyzéket. 1959-es szabadulása után a Chinoin Gyógyszergyárban dolgozott segéd munkásként, éjjelente pedig magyarra fordította a szanszkrit irodalom színe-javát: *Kálidásza válogatott művei* (1961), *A hulladémon huszonöt meséje* (1963), *Mahábhárata-Rámájana* (1964).

A tudományos életbe két, azóta sok kiadást megért, Tegye Imrével közösen írt egyetemi jegyzettel tért vissza: *Bevezetés az indoeurópai nyelvtudományba* (1965) és *A latin nyelv története* (1968).

1963-ban egykori collegiumi igazgatója, Keresztury Dezső segítségével került az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványok Tárába, majd a Gyarapítási Osztályra. 1973-ban kinevezték a Nemzetközi Csereszolgálat élére, ahol megszervezte a határon túli magyarság könyvtámogatását. Néhány munkatársával mintegy 400 intézménynek – könyvtáraknak, egyházaknak, szerkesztőségeknek, egyetemi magyar tanszékeknek stb. – évente 10 000-nél több könyvet juttattak el. Szabó T. Attila nyelvész egyenesen úgy fogalmazott, hogy a Ceaușescu-diktatúra idején Vekerdi József nélkül megszűnt volna Erdélyben a magyar nyelvű tudományosság. Erre a tevékenységére volt a legbüszkébb, mert úgy érezte, ezzel használt legtöbbet a magyarságnak.

Közben tudományos munkáját sem hanyagolta el. Érdeklődése nyelvészként fordult a cigányság felé, hétvégeken járta a cigánytelepeket, gyűjtötte a cigány népmeséket, megtanulta és beszélt az összes magyarországi cigány nyelvjárást. Kutatásairól számos könyvben számolt be, ezek közül csak az 1974-es *A cigány népmesét*, és 1983-ban megjelent nagy munkáját, *A magyarországi cigány nyelvjáráskor szótárát* van hely megemlíteni. Ez utóbbi 2000-ben angol nyelvű változatban is megjelent: *A Comparative Dictionary of Gypsy Dia-*

lects in Hungary. 1977-ben *A magyarországi cigány nyelvjárások* című munkájára megkapta a tudományok doktora címet.

Az 1980-as években olyan művek fordítása fűződik a nevéhez, amelyeket akkoriban csak ő volt képes magyarra átültetni: *Titkos tanítások. Válogatás az upanisadokból* (1987), *Buddha beszédei* (1989). A dzsaina legendákat – *Nami király megtérése. Dzsaina legendák és miniatúrák az Uttaraddzsahjana-szuttából* (1984) – máhárástriból fordította.

1992–1993-ban igazgatóként, díjazás nélkül, főállása mellett, az ügy iránti elkötelezettségből próbálta az Eötvös Collegium régi szellemét helyreállítani.

1995-ben politikai okokból, méltatlan körülmények között kellett távoznia a Széchenyi Könyvtárból, de a megalázó bánásmód sem tudta megtörni. Nyugdíjas éveiben kiteljesítette fordítói munkásságát, alapműveket fordított le szanszkritból, páliból: *Bhagavad-gítá* (1997), *Dhammapada* (1999), Asvaghósa: *Buddha élete* (1999), *Dzsátakák* (1998), *Puránák* (2008).

Nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő indológiai munkásságáért 2000-ben az indiai Dayawati Modi Vishwa Sanskriti Samman díjjal tüntették ki. Ő volt az első, és eddig az egyetlen magyar tudós, aki a bombayi Modi Alapítvány ötvenként kiosztásra kerülő díját megkapta.

Cicero- és Kálvin-fordításai a bizonyosság rá, hogy latintudása idős korára sem kopott meg: *Tusculumi eszmecsere* (2004), *A legfőbb jóról és rosszról* (2007), *János evangéliuma magyarázata* (2011).

Páratlan verstani ismereteiről számos tanulmány tanúskodik, egyebek között a *Megjegyzések a közép-perzsa verseléshez* (1955), *A versforma kérdése keleti műfordításoknál* (1956), *Antik versformák a modern magyar lírában* (1969) stb.

A rendszerváltozás után a régen megszolgált hivatalos megbecsülésben is része lett, 2002-ben megkapta a tudósoknak adható legmagasabb állami kitüntetést, a Széchenyi-díjat.

Kimeríthetetlen tudásánál csak a puritánsága volt nagyobb, 50 éven át parányi, 20 négyzetméteres lakásban élt könyvei között, még külön fürdőszobája sem volt, csak egy mosdókagylója. Az anyagi javak iránt közömbös volt, ha fizetésén, nyugdíján fölül pénzhez jutott, önzetlenül szétosztotta családtagjai és barátai között. Csak szellemi dolgok izgatták, a Szellem embere volt.

TÖRÖK LÁSZLÓ

BESZÁMOLÓ AZ ÓKORTUDOMÁNYI TÁRSASÁG 2014/2015. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Mivel a 2014/2015-ös akadémiai év volt az utolsó, amelyben Zólyomi Gábor tagtársunk az elnöki, jómagam a főtítkári feladatokat elláthattuk, helyénvalónak tűnik, ha a jelen beszámoló, bármennyire röviden is, visszatekint egészen 2009-ig. Remélem, senki sem ért félre: a most leköszönő elnökség bírálata vagy netán méltatása nem az én tisztem. Ehelyett a térről, amelyben a Társaság élete zajlik, szeretnék néhány megfigyelést megosztani a tisztelt Közgyűléssel.

A 2009-ben megválasztott elnökség három feladatot tűzött maga elé. Az első a Társaság anyagi helyzetének felmérése és vagyonának az addiginál átgondoltabb banki elhelyezése és kezelése volt. Az akkor megválasztott kincstárnoknak, Adamik Bélának különös köszönettel tartozunk. Az ő szakértő munkájának hála, éveken át abban a helyzetben voltunk, hogy addig nem látott mértékben lehettünk segítségére az ókortudományi könyv- és folyóirat-kiadásnak. Hogy ez ma már nem lehet így, az az alacsony banki kamathozamok következménye. A második feladat a felolvasóülések hosszabb távú tematikai szervezése volt annak érdekében, hogy az adott keretek között világos, kritikai képet alkothassunk a XXI. század eleji hazai ókortudományi kutatás távlatairól és korlátairól. A következő három évben e téren kirajzolódó tapasztalatok vezettek oda, hogy 2012-ben történt újraválasztásunkat követően a Társaság 2013. januári ülését egy *A magyar ókortudomány jelene és jövője* című kerekasztal-konferenciának szenteltük, melynek résztvevői és hozzászólói megvitatták a hazai ókortudományi kutatás episztemológiai állásának számos belső és külső ellentmondását, infrastrukturájának problematikus mivoltát, az egyetemi oktatás növekvő veszélyeztetettségét, a jelenleg létező ókortudományi folyóiratok fenntarthatóságának kérdését. A referátumok megjelentetésétől (*Ókor* 2013/2. szám) a vita folytatódását vártuk, annál is inkább, mert a referátumok nemcsak a nemzetközi munkamegosztásban való részvételünk érdemeire vetettek fényt, hanem a hazai ókortudatásban létező irányzatok egymástól való merev izoláltságára, a problémafelvetések és módszerek heterogén mivoltára is. A vita folytatását illető várakozásunkban csalódnunk kellett, ami különösen fájdalmas, ha meggondoljuk, mi mindent söpörtünk így a szőnyeg alá.

A 2009–2012 közötti három év lehetőségek szerinti céltudatossággal szervezett előadásai mindazonáltal számos felismert tanulságot is hoztak. Ismételten megmutatkozott, hogy milyen korlátokat jelent, ha a kutató nem élhet huzamosan tárgya közelében. Felmérhettük a klasszika-archeológia helyszíni vállalkozások, ösztöndíjak és jelentősebb projektpénzek hiányából vagy szűköséből származó hátrányos helyzetét, kivált, amikor összevetettük a hazai egyiptológia csodaszzerűen kibontakozó egyiptomi beágyazódásával. Az egyes ókortudományi szakterületek közötti objektív és szubjektív egyenetlenségek jól érzékelhetőek a kétévénkénti Magyar Ókortudományi Konferenciákon is, melyek ugyan nem a Társaság rendezvényei, de amelyeknek megrendezésében a Társaság tagsága nagymértékben közreműködik. Ezeket a konferenciákat is utolérni látszik az impozáns seregszemleként felfogott konferenciák sorsa: egymásutánjukkal tükröképek sorozatát tudják nyújtani, de azt, ami a sorra feltartott tükrökben látszik, aligha tudják megváltoztatni.

2009–2012 között ugyanúgy foglalkoztatott bennünket a felolvasóülések néha riasztóan hullámozó látogatottsága, mint aztán 2012 és 2015 között. A jelenség törvényszerűségei rejtve maradtak előttünk, egy bizonyos, hogy oka nem annyira az előadások minőségében, mint inkább annak az attitűdnek változásaiban kereshető, amelyben az egyes ókortudatók csak a maguk kutatási területe, vagy az egyetemes ókor lehető teljessége iránt is érdeklődnek. A magyar ókortudomány a huszadik század első harmadában egyszer már felismerte a Nietzsche-től és Wilamowitztól egyaránt kiinduló „egészre tekintés” szükségességét. Azonban mintha az egyetemes ókortudománynak egyre speciálisabb és kisebb szakterületekre való osztódása nálunk is itt-ott lopakodva feltámasztaná a Wilamowitz előtti klasszika-filológia apróságok fölé görnyedő, távlatatlan tudósának éthoszáét. Az „egészre tekintés”, az egyetemesebb perspektívájú, a tudós saját kora kérdéseit

meghalló és a kora önképét befolyásolni tudó kutatásaihoz szükséges integráció nemcsak az egyéni kutatói felfogás átalakulását igényli. Ennek az átalakulásnak elemi feltétele az az együttgondolkodás, mely nyitottság és a látszólag közvetlen szakmai haszon nélkül való érdeklődés hiányában nem mindig jöhet létre. Reméljük, hogy csak átmeneti nehézségről van szó: az mindenestre vigasztaló, hogy a leköszönő elnökség törekvése arra, hogy az ókorreceptói kiemelkedő nem ókoros szakértői ismételten szerepeljenek üléseinken, eddig mindig telt házakat vonzott.

A most leköszönő elnökséget ismételten foglalkoztatta a kérdés, nem kellene-e a felolvasóülések októbertől ápriliséig tartó sorozatát időről időre kerekasztal-konferenciákkal, vitaülésekkel megtörni, amelyek naprakészen reflektálnak mindarra, ami akár csak a legtávolabbról is hatással van a mi tudományunkra és amire a mi tudományunk hatással van. Bár éreztük, hogy helyes lenne így tennünk, nem volt elég bátorságunk ahhoz, hogy változtassunk hagyományainkon. A problémát ezennel továbbadjuk utódainknak.

A 2009-ben kitűzött harmadik feladat a fiatal ókortudatók intenzívebb bevonása volt a Társaság életébe. Ennek érdekében az elnökség évente előadás-írói pályázatot írt ki 40 évesnél nem idősebb kutatók számára a szöveges és tárgyi források kontextuális vizsgálatának tárgykörében. Egészen az előző akadémiai évig számos kiváló munka érkezett be; remélem, a megtorpanás átmeneti, és a jövőben újra sor kerülhet a pályázat kiírására.

Az elmúlt hat év folyamán ismételten alkalom nyílt arra, hogy emlékeztessük a Magyar Tudományos Akadémiát: intézetházatában ókortudományi kutatóhelyek, ókortudományi kutatási projektek nincsenek, s kérjük, fontolja meg ókortudományi projekt kiírását és/vagy kutatói ösztöndíj létesítését. Anélkül, hogy az érdemet a magunkénak akarnánk feltüntetni, örömmel említjük meg, hogy történetében először idéntől a Lendület program egy ókortudományi projektet is támogat. E helyen köszönettel nyugtázzuk az Akadémia szponzori támogatását, amely nélkül Társaságunk aligha létezhetne. Mellette köszönettel tartozunk mindazoknak, akik középiskolai latin tanulmányi versenyeket szponzorálják és megvalósítják; mindennekfölött köszönjük a latintanárok munkáját. Az idő múlásával a versenyek csak egyre fontosabbá válnak. Köszönettel tartozunk vidéki tagozatainknak, amelyekben változatlanul impozáns munka folyik. Végül, de nem utolsósorban, köszönettel tartozunk az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának, hogy nagylelkűen helyszínt biztosít felolvasóüléseinknek.

A 2014–2015-ös akadémiai év felolvasóüléseinek a következő előadások hangzottak el:

Budapest

2014. október 13.

Dezső Csaba: *Uralkodói szenvedélyek Káldasza Raghu nemzetsége című eposzában*
Dági Marianna és Mráv Zsolt: *A Seuso-kincs: kutatási irányok, módszerek*

2014. november 14.

Liptai Éva: *Akhimi temetkezések – ókori vagy modern újrafelhasználás?*
Geréby György: *„A császár teológiai állhájának fodrásza”? Euszebiosz politikai teológiája*

2014. december 19.

Niederreiter Zoltán: *Istár és Mulisszu istennők képi ábrázolásai. Az istenek világának megjelenítése Szín-ahhé-eriba udvari művészetében*
Török László: *Egy félreismeret remekmű: a Petozirisz-sír és az egyiptomi-görög kiegyezés*

2015. január 16.

Bajnok Dániel: *Aischinés és a „philanthróp” Philippos*
Kalla Gábor: *Népcsoportok, nyelvek, államalakulatok Északkelet-Mezopotámiában. Az új kurd identitás ókori keleti gyökerei*

2015. február 20.

Simon Zsolt: *Tabal északi határa. Történeti földrajzi és módszertani problémák a késő-hettita Anatóliában*

Adamik Béla: *A latin dialektológia régi-új útjain: a vulgáris latin magánhangzó-fúziók, a szinkópa és a hangsúly korrelációja*

2015. március 20.

Gesztelyi Tamás: *Sempronius Marcellinus sírdomborműve Savariában. Új értelmezési javaslat*

Darab Ágnes: „*Res ardua vetustis novitatem dare*.” A *leo generosus* és idősebb *Plinius* zoológiája

2014. május 15.

Cseh Zoltán: *Cukrászat és/vagy szakácsművészet? (Pillanatképek a magyar epigrammafordítás történetéből)*

Debrecen

2014. november 12.

Boda István és Tóth Erzsébet: *Az ókori alexandriai könyvtár és a hozzá kapcsolható kulturális és közösségi tartalmak tudásbázisba szervezése és megjelenítése háromdimenziós térbeli hipertext struktúrában*

2014. november 26.

Simon Attila: *Arisztotelész a politikai beszéd meghatározottságairól*

Szeged

2014. szept. 15.

Tar Ibolya: *A mítosz és továbbélése*

2014. szept. 22.

Szörényi László: *Alberti és az olvasás értelme*

2014. szept. 29.

Hamvas Endre: *Bevezetés a hermetikus irodalomba*

2014. okt. 6.

Gellérfi Gergő: „*Elhagyom a várost*” – Ki beszél *Iuvenalis* 3. szatírájában?

2014. okt. 13.

Lázár István: *Petrarca önarcképe*

2014. okt. 20.

Hajdú Attila: *Collectiones Fragmentorum Ephori Cumaei*

2014. okt. 27.

Jankovits László: „*Pajzán*” versek a humanista iskolában

2014. nov. 3.

Szilágyi Emőke: *Oláh Miklós levelezése(i)*

2014. nov. 10.

Horváth László: *Áthallások a klasszikus görög politikai szónoklatokban*

2014. nov. 17.

Szabó Ferenc: *Cornelius Nepos szerkesztőelvei*

2014. nov. 24.

Tóth Orsolya: *Napkultusz Macrobiusnál*

2014. dec. 1.

Illés Imre Áron: *Városi élet a római birodalomban*

2015. február 9.

Tóth Iván: *Konstantinápoly eleste egy pápa szemével. Szövegkritikai, forráskutatási és historiográfiai adalékok Enea Silvio Piccolomini történeti beszámolójához*

2015. február 16.

Darab Ágnes: *Az élővilág éthosza. Idősebb Plinius, Naturalis historia 7–11.*

2015. február 23.

Adorjáni Zsolt: *Kallimachos Zeus-himnuszának epilógusa és kolophóni Xenophanés*

2015. március 2.

Mészáros Tamás: *A prokopiosi De bellis bevezetésének szerkezetéhez*

2015. március 9.

Vámos Hanna: *„Esopus ex antiquissimo rescriptus” – Egy középkori kézirat másolási folyamatának rekonstrukciója*

2015. március 16.

Tar Ibolya: *Mítosz és történelem*

2015. március 23.

Jászay Tamás: *Mit akar a kar? Az ókori kar helye a kortárs színpadon*

2015. március 30.

Pataki Elvira: *Augustus-kori szerelmek (Parthenios és Vergilius)*

2015. április 13.

Kasza Péter: *Holttest a mocsárban?*

2015. április 20.

Czerovszki Mariann: *Szerelem száműzetés idején. Ovidius elégiái*

2015. április 27.

Lázár István: *Az amicitia Petrarcánál*

2015. május 11.

Nagyvillés János: *Silius Italicus Punicájának Tagus-epizódja*

Díjak 2014/2015

Ábel Jenő-emlékérem: Luft Ulrich

Luft Ulrich a nemzetközi egyiptológia elismert és a magyar egyiptológia egyik legmeghatározóbb alakja, az ELTE Egyiptológia Tanszékének egykori professzora, sokak témavezetője, mentora. Pályája kezdetén a Drezdai Állami Múzeumban tevékenykedett önkéntesként (1959–1961), majd Lipcsében Siegfried Morenz és Kurt Rudolph tanítványaként folytatott egyiptológiai és vallástörténeti tanulmányokat (1961–1966), ugyanitt klasszikus arabot is hallgatott. PhD fokozatot 1970-ben Lipcsében szerzett, Morenz és Fritz Hintze mellett. Eközben (1966–1976) már a Berlini Múzeum Papiruszgyűjteményében dolgozott. A papiruszon és egyéb íráshordozókon fennmaradt szövegek, az óegyiptomi nyelv és annak összes fázisa mindig fontos és meghatározó része volt tudományos és tanári tevékenységének. A piramisszövegektől démotikus adminisztratív szövegeken át a kopt gnosztikus iratokig nem hagyott érintetlenül egyetlen korszakot sem a több ezer éves egyiptomi nyelv területén, és az ezekhez való viszonyában, az elemzésben mindig ott volt Luft Ulrich, a vallástörténész is, aki a klasszikus egyiptomi istenvilágról, a mítoszalkotásról éppúgy értekezik (1978: *Beiträge zur Historisierung der Götterwelt und der Mythenschreibung*, *Studia Aegyptiaca* 4), mint a késő antik Egyiptom bonyolult kölcsönhatásoktól tarkított vallási-filozófiai jelenségeiről, így a hermetizmusról és a gnóziról is (Istenek, szentek, démonok Egyiptomban, Budapest 2003). Ez utóbbi kötet már budapesti áldásos tevékenységéhez kötődik, hiszen az Egyiptológia Tanszéken, ahol 1976-tól dolgozott, nemcsak tudományos és tanári, de igen fontos tudományszervezői munkát is végzett: az Istenek, szentek kötet egy vallástörténeti oktatási program (1999–2002) gyümölcse a tanszéken, amelyben a hallgatók nemcsak „hallgattak” és tanultak, hanem a tudományos munkába is belekóstolhattak, és fordításaik, kommentárjaik megjelentek a kötetben.

Tudományos tevékenységének egyik fókusza persze Illahun, az „illahuni levéltár”, amelynek feldolgozásáról két kötet (*Das Archiv von Illahun. Briefe I*, Berlin: Akademie Verlag 1992; *Die chronologische Fixierung des ägyptischen Mittleren Reiches nach dem Tempelarchiv von Illahun*, Wien: Verlag der Akademie 1992) és számos tanulmány tanúskodik. Utóbbi kötet kutatói munkájának egy másik sarkalatos pontját, az egyiptomi kronológia problémájának vizsgálatában végzett tevékenységét mutatja, amelyet szintén igen nagy számú további tanulmány is illusztrál életművében. 1998-ban vetette bele magát tudományos pályafutása egyik legkalandosabb kihívásába, a Bir Minih-i epigráfiai surveybe, amelyről 2010-ben jelent meg igen gazdag és látványos kötet az expedíció résztvevői és természetesen Luft Ulrich tollából.

Lehetetlen egyetlen laudációban összefoglalni azt a sok témát, területet, amellyel foglalkozott; azt a sok konferenciát és tanulmánykötetet, amelyhez meghívták, a vendégprofesszorságokat, a témákat, amelyekben szakdolgozathoz vagy doktori disszertációhoz szakmai vezetést nyújtott. Rendkívül gazdag életpályáját, szerteágazó tudományos tevékenységét mi sem illusztrálja jobban, mint a 70. születésnapjára 2011-ben kiadott ünnepi tanulmánykötet, amelyben negyvenkét kolléga, volt tanítvány és barát írása olvasható az óbirodalmi Thébától II. Ramszeszen és a Halottak Könyvéig át Elkasai-ig és a nyugat-thébai kopt szerzetesközösségek írásaiig; filológiai, epigráfiai, papirológiai, vallástörténeti, régészeti és restaurátori szempontból.

(Hasznos Andrea)

Marót Károly-díj: Hajdu Péter

Hajdu Péter 1992-ben szerzett diplomát az ELTE latin, magyar és ógörög szakán. 1993 és 1996 között az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága ösztöndíjasaként dolgozott Claudius Claudianus eposzai című kandidátusi értekezésén, amelyet 1997-ben nyújtott be és védett meg. Az értekezés szövege 2002-ben jelent meg az Apollo Könyvtár 23. köteteként. 1998-tól az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa. 2012-től az MTA irodalom és nyelvtudományi osztályának doktora. Oktatott a Pécsi és a Szegedi Egyetemen, illetve az elmúlt években több kínai egyetem vendégprofesszora is volt. 2015-től az MTA Irodalomtudományi Intézet Elméleti Osztályának vezetője, az International Comparative Literature Association ügyvivői testületének magyar tagja, az MTA Irodalomtudományi Bizottságának titkára. A Magyar Tudományos Művek Tára az idei évig összesen 239 tudományos közleményt regisztrál Hajdu Péter neve alatt.

Hajdu Péter nem kizárólag az ókori irodalom történetével foglalkozik. Publikációinak szám szerint nagyobbik része a tizenkilencedik század végének irodalmával, azon belül is Mikszáth Kálmán munkásságával, illetve irodalomelméleti kérdésekkel foglalkozik. Éppen ebben rejlik kutatásainak jelentősége a magyar

ókortudomány számára: nem különül el benne ugyanis sem módszertanában, sem nyelvezetében az antik és a modern, amivel nagy szolgálatot tesz az ókori irodalom történetéről szóló elbeszélések és a mai irodalomtudomány összehangolásában. Hajdu Péter Catullusról, Horatiusról és az elégikus hagyományról szóló tanulmányait két kötetbe gyűjtve jelentette meg: Már a régi görögök is. Tanulmányok az antik hagyományról, Budapest: Balassi 2004; Irodalom, történet, titok, idegenség, Budapest: Balassi 2009. Ezekben a tanulmányokban Hajdu szinte mindig az ókori művek értelmezési hagyományát teszi kritikai reflexió tárgyává és mutatja ki az újraértelmezés, újrarendelés szükségességét.

2014-ben látott napvilágot szerkesztésében a Horatius arcai című kötet, melyben négy írással is szerepel. Ez a kötet sikeresen mutatja be, hogyan alakult át az európai lírai hagyományt legfontosabb módon meghatározó római költő értékelése az elmúlt évtizedekben. Horatius jelentősége messze túlmutat az ókortudomány határain, a szerző korszerű, izgalmas és a szélesebb szakmai közönség számára is megközelíthető tudományos értékelése sikeresen járul hozzá ahhoz, hogy a mai ókortudomány sikeresen megőrizze központi helyét a mai bölcsészettudomány világában is.

Az Ókortudományi Társaság Hajdu Péter eddigi munkásságát és 2014-es Horatius-kötetét ismeri el a Marót Károly-díj odaítélésével.

(Ferenczi Attila)

Lénárd Sándor-díj: Kozák Dániel

Kozák Dániel könyve, az Achilles másik pajza. Hagyomány és értelmezés Statius Achilleisében, 2012-ben jelent meg a Ráció könyvkiadó Classica et Theoria című sorozatának harmadik köteteként. Ez a kötet szinte új mű megismertetésével gazdagította a római irodalom magyarországi történetét, Statius Achilleise ugyanis jóformán teljesen kívül maradt a korábbi irodalomtudományi kutatások érdeklődésén. Ezt a mellőzöttséget nem a szerző személye, vagy a mű esztétikai színvonala magyarázta, hanem a romantika ideologikus eredetű előítélete a római epikus irodalom második hullámával szemben. Kozák Dániel munkája a tudományos megközelítés változását tükrözi, és a római irodalom magyarországi kutatását a nemzetközi tudományos összefüggésében értelmezi. A díjazott értelmezési módszertanát elmélyült alaposág jellemzi: az epikus irodalmi hagyomány pontos ismeretével vizsgálja a statiusi szövegek jelentésképző mechanizmusait. Megkülönböztetett figyelemmel mutatja meg a szövegek reflexióit saját irodalmi lényegükre, illetve önértelmezésüket az irodalmi/epikus folyamaton belül. Kozák Dániel könyvének megjelenése a római irodalom magyarországi történetének fontos eseménye, amely tovább erősítette az ezüstkorkutatás jelentőségét ezen a területen.

(Ferenczi Attila)

Faludi Szilárd-díj: Jankovics László

A kiemelkedő teljesítményt nyújtó középiskolai latintanárok munkájának elismerésére alapított Faludi Szilárd-díjat az Ókortudományi Társaság ebben az évben a budapesti ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium latin szakos vezetőtanárának és egyben latin és ének-zene szakos mentor szaktanárának, Jankovics Lászlónak ítélte oda.

Társaságunk Ábel Jenő Latin Tanulmányi Versenyén rendszeresen indulnak Jankovics László diákjai: számos dicséret és helyezés után idén tanítványai közül a minores kategóriában Seress Iván egy tizenkettedik helyezés, Tüz Boglárka pedig az első helyezés megszerzésével igazolta tanára kvalitásait, tehetséggondozó, mentori képességeit. De nemcsak társaságunk versenyén, hanem az OKTV-ken is számos, köztük első helyezést ért el tanítványai. Az arpinói Cicero verseny hazai válogatóján rendszeres sikerek mutatják az elvégzett tanári-tanítványi munka eredményességét, amelynek egyik csúcspontja a latin diákolimpiának számító arpinói Cicero versenyen elért tizenegyedik helyezés volt.

E díj odaítélésekor Társaságunk Jankovics László eredményes oktatói és tehetséggondozói tevékenységét díjazva egyben elismerését és reményét fejezi ki az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium felé is, hogy oktatási programjában a latin nyelv tanításának továbbra is méltó helyet és megfelelő körülményeket biztosít.

(Adamik Béla)

Kerényi Grácia-díj: a díjra idén nem érkezett ajánlás.

Révay József-díj: a díjra idén nem érkezett értékelhető ajánlás.

HORVÁTH LÁSZLÓ

BESZÁMOLÓ A BYZANZ UND DAS ABENDLAND IV. NEMZETKÖZI KONFERENCIÁRÓL

(ELTE Eötvös József Collegium – 2015. november 23–27.)

Az ELTE Eötvös József Collegiumban működő kutatócsoport, amelynek kereteit a *Klasszikus ókor, Bizánc és a humanizmus. Kritikai forráskiadás magyarázatokkal* című nagy nemzetközi OTKA pályázat (NN 104456) és a kutatóegyetemi, valamint bölcsészettudományi (ELTE BTK) támogatással létrejött EC Byzantium Központ biztosítja, 2015. november 23–27. között közel száz előadó részvételével immár negyedik alkalommal rendezte meg a *Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident* konferenciát. A *Gallica, Italica, Germanica, Graeca-Byzantina* és *Graeca* ülésszakok rövid leírását a konferencia részegységeinek szervezői állították össze: Egedi-Kovács Emese, Ludmann Ágnes, Sára Balázs, Juhász Erika és Solti Dóra. Az összegzések után a konferenciára megjelentetett és bemutatott kötetek bibliográfiai adatait (és elektronikus elérését), néhány további kimutatást (adatok), majd a résztvevők nevét közöljük.

Gallica

A konferencia nyugati ülésszakjait Éric Fournier, Franciaország magyarországi nagykövete nyitotta meg. A konferenciasorozat nagy, átfogó tematikáján túl a nyugati-frank ülésszakok évről-évre önálló egységként, adott téma köré szerveződnek. 2012-ben (*Rencontre de l'Est et de l'Ouest*) romanista és bizantinológus kutatók együtt vizsgálták Kelet és Nyugat találkozását az irodalmi motívumok vándorlásán keresztül, az egyes művek közötti viszonyrendszereket feltárva. A 2013-as konferencia tematikája (*Tradition, transmission, traduction*) lehetőséget nyújtott a téma elmélyültebb vizsgálatára: az irodalmi hagyományok és motívumok átöröklődésén, a korabeli fordítások/fordítók kérdéskörén túl konkrét kéziratokról is szó esett, amelyek Kelet és Nyugat találkozásának „kézzelfogható” megvalósulását mutatják. A 2014-es konferencia témája a középkori regény kialakulása volt (*Le roman au Moyen Âge : de Byzance à la France*), amely műfaj Bizáncban és Nyugaton épp egy időben – a XII. század közepén – született meg (illetve született újjá). Az idei ülésszakok (*Livres et lecteurs*) a könyv és az olvasók kapcsolatát és a recepció kérdését vizsgálták a kézirati hagyomány tükrében, a szerző/másoló/megrendelő, eredeti mű/kompiláció problematikáját is körüljárva (a középkori gyakorlatban a másolás gyakran együtt járt a mű át-, illetve továbbírásával). A tematika lehetőséget teremtett konkrét kéziratok paleográfiai/kodikológiai vizsgálatára is. Ennek megfelelően a *Gallica* ülésszakokon elismert külföldi (francia, svájci, olasz, angol, svéd) és magyar kutatók adtak elő, elsősorban az olvasás/újraértelmezés és recepció kérdését vizsgálva a korabeli francia, angol és bizánci regényekben és *gesta*-énekekben (Catherine Croizy-Naquet: *Deux lectures du Roman de Troie au XIVe siècle, deux lectorats ?*; Marion Vuagnoux-Uhlig: *Josephat travesti : lire Barlaam dans Baudouin de Sebours*; Képes Júlia: *Ah! It Came So Sudden... [Gender Roles in English Literature]*; Ellen Saarella: *La voix féminine dans Partonopeu de Blois, Hysminè et Hysminias et La Cité des Dames*; Romina Luzi: *Les lecteurs des romans byzantins*; Emma Goodwin: *Stratégies discursives qui dépassent les textes et visent à attirer les lecteurs ? La Chanson d'Antioche en comparaison avec d'autres chansons de gestes*; Andrea Ghidoni: *Traditions narratives et calque typologique : une hypothèse sur la formation du Digenis Akritas*), másfelől egyes művek kézirati hagyományát, konkrét kéziratokat tanulmányoztak (Christine Ferlampin-Acher: *Artus de Bretagne : un best seller médiéval ?*; Egedi-Kovács Emese: *Un manuscrit bilingue byzantin : le Barlaam grec et sa traduction française*; Szentgyörgyi Rudolf – Krizsai Fruzsina: *Les rapports français de la lettre de fondation de l'abbaye de Tihany*).

Italica

Az ülésszak címe *Fonti ed interpretazioni* volt. Az olasz délutánt Giampaolo Salvi és Ludmann Ágnes üdvözlő szavai nyitották meg. A köszöntő után Renzo Tosi, a Bolognai Egyetem professzora tartott plenáris előadást (*Osservazioni sulle interpretazioni dei paremiografi bizantini*), melyben a paroimiográfia és a gnó-mologia különbségének igazolására hozott irodalmi példákat. A húszperces előadások sorát Domokos György kutatási beszámolója nyitotta meg (*Il programma Vestigia*), aki a főként Milánóban és Modenában feltárt, nagy részben digitalizált kéziratok különlegességeit és jelentőségét emelte ki a Hungarica-kutatás szempont-jából. Az ülésszak második előadója Jennifer Radulovic milánói történész volt. *L'invasione dei Mongoli in Ungheria attraverso la cronaca di un canonico italiano* című előadásában Rogerius mesternek a muhi csatát is leíró *Siralmas énekét* elemezte. Draskóczy Eszter az *Isteni színjáték* azon szöveghelyeit vizsgálta előadásában (*Il mito di Orfeo in Dante*), ahol elemeiben fellelhető Orpheus története, valamint kitért a Dante-kódexek illusztrációira is, melyek gyakran egyedi képzetársításokról tanúskodnak (mint pl. a megfeszített Orpheus). Az ülésszakot Falvy Dávid *Un codice italiano tra Costantinopoli e Budapest* című előadása zárta, melyben részletesen szó esett az ELTE Egyetemi Könyvtárban található Törökországból hazakerült, feltehetőleg a Tre-centóban keletkezett, mantovai dialektusban írt kéziratról. Érdekesség a kódexben található rajz, amely Justini-anus bizánci uralkodó lovas szobrát örökíti meg.

Germanica

A Bizánc-konferencia harmadik napjának két párhuzamos előadás-sorozatát (*Graeca*, ill. *Germanica*) Susanne Bachfischer, az Osztrák Kulturális Fórum igazgató asszonya nyitotta meg. Maria Theisen, az ÖAW középkori kéziratosztályának művészettörténész munkatársa és Zsupán Edina, az OSzK tudományos munkatársa közös tárgyerületet érintő plenáris előadásait (*Mitteleuropäische Schulen in der 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts*) követően Radek Tünde, az ELTE Germanisztikai Intézetének irodalomtörténész docense hazai vonatkozásban is komoly kutatási távlatokat világított meg a Johannes de Utino (+1363) nevével jegyzett „Világkrónika”, a *Compilatio nova super tota Biblia* recepciótörténeti szempontjait tárgyalva. Maria Stieglecker és Katrin Janz-Wenig, az ÖAW középkori kéziratosztályának tudományos munkatársai elő-adásaikban a klosterneuburgi apátság keletkezésére nézve prototipikusnak tekinthető kódexével kapcsolatos kutatási eredményeikről számoltak be filigranológiai, illetve irodalomtudományi-szövegkritikai szempontok alapján. Christine Glaßner, az ÖAW kéziratosztályának vezetője *Deutsch im lateinischen Umfeld. Aus dem Handschriftenbestand des Klosters Melk im 15. Jh.* címmel tartott előadása az osztrák kéziratárakban őrzött, XV. századtól arányaiban jelentősen megnövekedett német nyelvű kéziratállománynak a latin nyelvű kézira-tokhoz való viszonyát és ennek fontosabb kutatási aspektusait ismertette. Jónásics László zene-, irodalom- és kultúrtörténeti szempontokat egyesítő előadását (*Semiotische und traditions-geschichtliche Überlegungen über zwei Barockarien zur Passionsgeschichte*) követően Silvia Hufnagel, az ÖAW kéziratosztályának izlandista ku-tatója az Izlandon európai viszonylatban későn megjelenő, de egyedülálló hagyományokkal rendelkező írásbeli szöveghagyományozás egyik különleges típusát: a nyomtatott könyvek kéziratokra gyakorolt hatását vizsgál-ta, átfogó módszertani háttérrel nyújtva (*Im Norden viel Neues*). Berzeviczy Klára, a PPKE irodalomtudomá-nyi tanszékének docense *Johann Äbels Weilheimer Passion* című előadásában egy XVII. századi passiójáték szöveghagyományát igyekezett feltárni, különös tekintettel a szöveg egyik budapesti kéziratára. Ugyancsak passió, pontosabban annak „rendezői íve” volt a témája Isabella Buben előadásának. Az ülésszak utolsó előtti, *Fremdbild in siebenbürgisch-sächsischen handschriftlichen historischen Aufzeichnungen des 17. Jahrhunderts* című előadását Lőkös Péter, a PPKE Irodalomtudományi tanszékének docense tartotta. Az ülésszak záró re-ferátuma az EC Germanisztika műhelye *Opusculum tripartitum*-kutatócsoportjának négy tagja által tartott, *Deutschsprachige Übersetzungen von Johannes Gersons Opusculum tripartitum aus dem 15. Jahrhundert in österreichischen Handschriftenbeständen – Ein Projektbericht* című kutatási beszámoló volt: Muka Viktória, Vitályos Réka, Wilhelm Anna és Somogyi Dániel a műhelyben mintegy három éve folyó, Johannes Gerson *Opusculum tripartitum* című művének XV. századi német nyelvű fordítását tartalmazó összesen kilenc, oszt-

rak kéziratárakban őrzött kézirat kritikai szövegkiadását célzó vállalkozás eddigi legfontosabb eredményeiről számolt be, különös tekintettel a német fordítás öt, melki kódexben fennmaradt változataira. Az előadók bemutatták továbbá azt a négy szöveget (a latin eredeti mellett a StB. Melk Cod. 235, StB. Melk Cod. 570 és az Innsbruck Serv. Cod. Ib3 jelzetű kéziratok átfert szövegeit) tartalmazó, mostanra jórészt végleges formát nyert szinoptikus szövegkiadást, melynek megjelentetését a műhely 2016 első felére tervezi. Az ülésszakot a konferencia estéjén az Osztrák Kulturális Fórum Andrássy úti rezidenciáján megrendezett, Susanne Bach-fischer igazgató asszony által megnyitott könyvbemutató zárta. A tavalyi Germanica-szekció előadásaiból összeállított, nyolc előadás kéziratok anyagát felölelő, német nyelvű *Quelle und Deutung II*-konferenciakötetet érdemben – Christine Glaßner asszony közreműködésével – minden cikkre kitérő, részletes kötetbemutató előadásában Vizkelety András professzor, a hazai kézirat kutatás rangos szakértője méltatta: *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung Quelle und Deutung II am 26. November 2014.* (szerkesztette: Sára Balázs).

Graeca-Byzantina

A francia nyelvű, bizantinológiai témájú ülésszakok Filippo Ronconi (*L'autre moitié du ciel*) és Nicolas Drocourt (*Au nez et à la barbe de l'ambassadeur*) előadásaival folytatódtak, mellettük azonban már a Grazi Egyetem nyugalmazott professzora, Gerhard Thürlinger is előadott a konferencia második napjának első szekciójában (*Justinian und Gaius*); a három bizánci tárgyú előadás a Nemzetközi Bizantinológiai Társaság (AIEB) volt elnöke, Peter Schreiner elnöklete mellett hangzott el. A délutáni programot Rade Drobnic, Szerbia budapesti nagykövete elnökletelével Peter Schreiner plenáris előadása nyitotta meg (*Byzantinische Literatur und mittellateinische Literatur: ein Vergleich im Überblick*). Kedden délután a *Chronicon Paschale*-val (*Húsvéti krónika*) kapcsolatos legújabb kutatások álltak a központban. A krónika új kritikai kiadását előkészítő Juhász Erika mellett (*Bemerkungen zu den Konsulisten in der Osterchronik*) beszámolt kutatásairól Christian Gastgeber (*Memorialkultur des Chronicon Paschale*), valamint Laura Carrara (*Die erste Edition der Chronik des Malalas*), Sergei Mariev (*The Place of Chronicles in the History of Byzantine Literature*), Erika Elia (*Die Methoden eines Kopisten des 16. Jahrhunderts*), Pia Carolla (*Priscus of Panion, John Malalas and the Chronicon Paschale*) és Juan Signes Codoñer (*Dates or Narrative?*) is előadást tartott a két tematikus ülésszakon.

A germanista és bizantinológiai tárgyú szekciók a nap folyamán két collegiumi helyszínen, párhuzamosan folytatódtak. Ekler Péter (*Greek and Byzantine Authors and Augustinus Moravus Olomucensis*), Vratislav Zervan (*Die spätbyzantinische Geschichtsschreibung als Quelle für die Sprachkontaktforschung*) és Vlastimil Drbal (*Das andere Bild des byzantinischen Palästinas*) előadása után a konferencia résztvevői látogatást tettek a Magyar Nemzeti Múzeumba, ahol Kiss Etele vezetése mellett elsősorban a Monomachos-koronát tekintették meg. Délután Olivier Gengler (*Malalas and His Sources*) és Bojana Pavlović (*Nikephoros Gregoras und das Nikänische Reich*) bizánci történetírásról szóló előadását Mayer Gyula (*Griechische Textvorlagen der Übersetzungen des Janus Pannonius*) görög filológiai tárgyú előadása követte. Az utolsó ülésszakot az ÖNB Papyrussammlung nyugalmazott igazgatójának, Hermann Harrauernek plenáris előadása nyitotta meg (*Alltag eines Papyrologen*), aki a klasszika-filológus collegisták számára a konferencia ideje alatt négy szemináriumot is tartott. A közös munka gyümölcseként a hallgatónak kiadatlan papiruszok publikálási lehetőségét is felajánlotta. Az utolsó szekcióban az Oslói Egyetem (Anastasia Maravela, Mihálykó Ágnes) és az ELTE (Hasznos Andrea) egyiptológus-filológus szakértői újabban előkerült görög és kopt szövegeket értelmeztek. A nap végén az Osztrák Kulturális Fórum Andrássy úti rezidenciáján Tar Ibolya professzor asszony mutatta be a tavalyi konferencián elhangzott előadásokból összeállított kötetet: *Byzanz und das Abendland III.* (szerkesztette: Juhász Erika).

A konferencia zárónapján a Collegiumban folyó bizantinológiai kutatásokról esett szó. Borhy László, az ELTE BTK dékánjának kollegiális köszöntőjét követően Horváth László, az Eötvös Collegium igazgatója és a konferencia főszervezője elnökletelével vette kezdetét a konferencia utolsó nagy tematikus egysége. Farkas Zoltán előadásában a régi Collegium görögoktatásáról és a Collegium növendékei közül az *alma mater*-ba vizsztatért bizantinológusokról beszélt (*Byzantine Studies at Eötvös Collegium*). A klasszika-filológusok köréből kikerült bizantinológusok szilárd nyelvi alapok birtokában kutatták a bizánci szövegeket, és nemzetközileg

is elismert kritikai kiadásokkal szereztek hírnevet. Moravcsik Gyula (1910-től a Collegium növendéke, majd 1923 és 1936 között a Collegium tanára) a magyar bizantinológia feladatait három témakörben jelölte ki: a honfoglalás előtt a Kárpát-medencét lakó népekre, különösen az avarokra vonatkozó bizánci források, a step-pén a magyar ethnogenezisben részt vevő népekre vonatkozó bizánci források, és végül a középkori magyar történet bizánci forrásai és a magyar-bizánci kapcsolatok (895–1453) kutatása. Termékeny munkássága a magyar érdekű bizantinológia jegyében telt, és halála után többen is követték a kijelölt úton. Mára azonban ezek a források kiapadtak: a magyar történelemre vonatkozó újabb adatok felbukkanására legfeljebb szórványosan számíthatunk. A magyar bizantinológiának ezért új célokat kell kitűznie. Kapitánffy István (1932–1997) több tanulmánya már ennek a felismerésnek a szellemében fogant. A nyugati források Bizánc-képének feltárása és számos feldolgozásra váró bizánci kézirat azonban még mindig kiaknázatlan kincsesbányaként várja a kutatókat. A források értő elemzéséhez mindazonáltal biztos latin és görög nyelvtudásra van szükség. A középiskolákból a görög mára sajnos teljesen kiszorult, a latin pedig kiszorulóban van. Az egyetemi oktatásban is mindinkább háttérbe szorul a görög nyelvi képzés, amelynek fenntartása, akárcsak a korábbi bizantinológusok örökségének gondozása az Eötvös Collegiumban különösen fontos.

Az előadásban vázolt célokhoz és lehetőségekhez szervesen illeszkedett az Eötvös Collegiumban 2015. szeptember 1-jén létrejött Byzantium Központ két kutatójának előadása. Mészáros Tamás (*Laonikos on the Ethnonym of the Hungarians*) a bizánci történetírásban időnként a magyarokra alkalmazott *paiones* megnevezés – a hazai és külföldi kutatók számára érthetetlennek tűnő – használatát indokolta Laonikos Chalkokondylés művében. A *pannonos* és *paiones* népnevek hasonlósága már a Kr. u. II. századi római történetírót, Appianost is összehavarta. A következtetlen szóhasználat a bizánci szerzőknél is megmaradt. A XV. századi Laonikos Chalkokondylés a korban szokásos megnevezések helyett archaizáló népneveket használt, így került művébe a magyarok megfelelőjeként a – földrajzilag egyébként indokolatlan – *paiones* népnév. Mészáros Tamás azonban nemcsak a szakirodalom téves értelmezéseit javította előadásában. Az elődök által kijelölt úton haladva (Laonikos művét Darkó Jenő adta ki), de azon túl is lépve a bizánci történetíró nyelvhasználatára, történetírói módszerére és forrásaira vonatkozóan is új megfigyeléseket tett.

Egedi-Kovács Emese előadásában egy bizánci görög kézirat és a margójára írt ófrancia fordítás korábban nem vizsgált összefüggéseire mutatott rá, és beszámolt az elmúlt évben elért legújabb eredményeiről (*Le Barlaam et Joasaph dans le ms. Iviron N° 463*). A *Barlám és Joazáfát* című regényes történet XI. századi, Athós-hegyi görög kéziratának (*Iviron N° 463*) különlegessége, hogy – a bizánci irodalmi hagyományban egyedülálló módon – a görög szöveg mellett a kézirat lapszélein teljes, valószínűleg a XII. századból származó, kiadatlan ófrancia fordítás szerepel. Az ófrancia szöveg egyetlen más nyugati feldolgozással sincs kapcsolatban (sem a latin, sem a későbbi ófrancia változatokkal), a fordító az eredeti görög szöveget hűen, szóról szóra követi. A nyelvészeti elemzés során feltárt normann jegyek, valamint a szöveg lexikai sajátosságai alapján feltételezhető, hogy a fordító dél-itáliai vagy szicíliai származású normann lehetett, aki Konstantinápoly egyik latin közösségében görög-latin fordítóként tevékenykedhetett. Az előadás a szövegkiadási munkálatok eddigi tapasztalatait összegezte, elsősorban paleográfiai és filológiai szempontok alapján. Az ismeretlen ófrancia szöveg, amelynek várható kritikai kiadását kiemelt nemzetközi érdeklődés kíséri, nem csupán a francia nyelvtörténeti adatolásban hozhat jelentős eredményeket, de a korszakra vonatkozó geo-lingvisztikai ismereteinket is árnyalhatja.

Végezetül a tanítványok minikonferenciája következett, amelyen három magyar előadó (Adorjáni Mária, Kassai Gyöngyi és Kovács István) mellett két szlovák (Marek Sibal és Ivan Lábj) és egy olasz Erasmus-hallgató (Marica Ritucci) beszélt angol, francia illetve olasz nyelven az általuk gondozott görög-latin nyelvű forrásokról.

A konferencia kitekintő zárásaképpen Srđan Pirivatrić (Szerb Tudományos Akadémia) a 2016-ban Belgrádban megrendezésre kerülő XXIII. Nemzetközi Bizantinológiai Kongresszussal kapcsolatos tudnivalókat osztotta meg a konferencia résztvevőivel, és erősítette meg személyesen is kettős fogadókészségét és korábbi támogatását (kerekasztal és tematikus ülészek önálló szervezésére) a magyar kutatóknak.

Graeca

A konferencia nyitónapján Athanasios Efstathiou két szemináriumot tartott az ELTE Görög Tanszékén az újjörög szakos hallgatóknak. Mindkettő az ókor, illetve Bizánc kortárs recepcióját vizsgálta. Kyriakos Haralambidis költő ókori és bizánci tárgyú verseinek elemzését a *Methistoria* című kötet bemutatása követte. Később a diákok a platóni *Apológiát* és Kostas Varnalis *Sókratész igazi védőbeszédét* hasonlították össze az előadóval közösen. A konferencia *Újjörög Tanulmányok* napján két ülészakon nyolc előadó ismertette legfrissebb tudományos eredményeit. A görög napot Dimitris Yannakakis, Görögország nagykövete nyitotta meg. Hangsúlyozta, hogy Bizánc és a bizánci történelem elválaszthatatlan részét képezik a mai görög gondolkodásnak, Bizánc a görög történelem szerves része. Az ókori ékesszólás (különösen Libanios művei) és a bizánci utóélet volt Eleni Volonaki és Athanasios Efstathiou előadásainak témája. Katerína Bočková-Loudova a nyelvi partikulák kategóriájának történeti fejlődéséről beszélt. Szintén nyelvtudományi témájú volt Solti Dóra előadása, aki a kora újkori görög prózairodalomban megfigyelhető polytypia-jelenséget mutatta be a *Muscowittisches Prognosticon* 1699-es görög fordításának esetében. Az irodalomtudományi előadásokat az Eötvös-collegista Delbó Katalin, az ELTE doktorandusza nyitotta a XII. századi bizánci regénnyel kapcsolatos legújabb kutatási eredményeiről szóló beszámolóval. Ezt követően Nicole Votavová-Sumelidisová a második világháború utáni görög költészet metrikai változásait elemezte. Angeliki Basoukou, az ELTE és az Eötvös Collegium görög lektora a modern görög próza színpadi adaptációinak lehetőségeit mutatta be Fotis Kontoglou művein. Nakos Konstantinos a Bibó István, Hajnal István és Szűcs Jenő munkásságában megjelenő Bizánc-képről, valamint a tágabb értelemben vett XX. századi magyar történettudomány Bizánchoz való viszonyáról tartott előadást. A 2014. évi *Bizánc és a nyugati világ* konferencia spanyol, olasz és újjörög nyelvű tanulmányait megjelentető, *Mare Nostrum* című konferenciakötet ünnepélyes bemutatására az Olasz Kulturális Intézetben került sor, amelyet megtisztelt jelenlétével Dimitris Yannakakis, Görögország nagykövete, valamint Maria Assunta Accili, Olaszország nagykövete is.

A konferenciára megjelentetett és bemutatott kötetek

Szabics Imre (szerk.): *Római Florence és a magyar királyfiak. XIII. századi históriás ének* (ELTE Eötvös József Collegium, 2015. ISBN 978-615-5371-43-1. 172 p.)

http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Romai_Florence.pdf

Zsuzsanna Ötvös: „*Janus Pannonius's Vocabularium*”. *The Complex Analysis of the Ms. ÖNB Suppl. Gr. 45.* ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-41-7. 354 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XIV, ISSN: 2064-2369)

<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/januspannoniusvocabularium.pdf>

Erika Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia*. Bibliotheca Byzantina 3. Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-44-8. 302 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XV, ISSN: 2064-2369)

<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Byzanz%20III/Byzanz%20und%20das%20Abendland%20III.pdf>

Emese Egedi-Kovács (éd.): *Byzance et l'Occident II. Tradition, transmission, traduction*. Collège Eötvös József ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-46-2. 238 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XVI, ISSN: 2064-2369)

<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Byzance2/Byzance%20et%20l'Occident%202.pdf>

Ágnes Ludmann (ed.): *Mare nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca. Atti del convegno internazionale Byzanz und das Abendland – Byzance et l'Occident III (24-25 novembre 2014)*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-45-5. 186 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XVII, ISSN: 2064-2369) <http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/marenostrium/marenostrium.pdf>

Balázs Sára (Hrsg.): *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung „Quelle und Deutung“ am 26. November 2014 (EC Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, I.II)*. Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-47-9. 158 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XVIII, ISSN: 2064-2369) <http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/quelleunddeutung2/quelleunddeutung2.pdf>

Adatok

Előadók (összesen 15 országot képviselve): angol: 1 fő; cseh: 3 fő; francia: 9 fő; görög: 6 fő; német: 3 fő; norvég: 1 fő; olasz: 7 fő; osztrák: 12 fő; román: 1 fő; spanyol: 1 fő; svájci: 1 fő; svéd: 1 fő; szerb: 4 fő; szlovák: 2 fő; magyar: 41 fő. Összesen: 93 fő. (külföldi: 52 fő; magyar: 41 fő). Ebből: PhD és MA diák, fiatal kutató: 13 fő (4 külföldi; 9 magyar).

Magyarországi külföldi képviseltek: francia, görög, olasz és szerb nagykövet, és az Osztrák Kulturforum igazgatója.

Támogatók: OTKA NN 104456; Österreichisches Kulturforum Budapest; FWF Wissenschaftsfonds; Institut Français de Budapest; Istituto Italiano di Cultura Budapest; Görög Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége; ELTE-BTK Hallgatói Önkormányzat; Magyar Nemzeti Múzeum; Eötvös Loránd Tudományegyetem, ELTE Eötvös József Collegium; Magyar Bizantinológiai Társaság.

Résztvevők

Maria Assunta Accili – Olaszország nagykövete; Adorjáni Mária – Eötvös Collegium Byzantium Központ; Susanne Bachfischer – Österreichisches Kulturforum igazgató; Lina Basoukou – ELTE-BTK Görög Tanszék / Eötvös Collegium lektor; Berzeviczy Klára – PPKE-BTK Germanisztika Tanszék; Kateřina Bočková-Loudová – Univerzita Masaryk Brno; Borhy László – ELTE-BTK dékán; Isabella Buben – Österreichische Akademie der Wissenschaften Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA; Pia Carolla – Università degli Studi Roma Tre; Laura Carrara – Eberhard-Karls-Universität Tübingen / Heidelberger Akademie der Wissenschaften; Juan Signes Codoñer – Universidad de Valladolid; Catherine Croizy-Naquet – Université Sorbonne Nouvelle Paris III; Delbó L. Katalin – ELTE-BTK Eötvös Collegium PhD-hallgató; Domokos György – PPKE-BTK Olasz Tanszék; Draskóczy Eszter – SzTE-BTK Olasz Tanszék; Vlastimil Drbal – Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz; Rade Drobac – Szerbia nagykövete; Nicolas Drocourt – Université de Nantes; Athanasios Efstathiou – Ionian University Corfu; Egedi-Kovács Emese – Eötvös Collegium Byzantium Központ; Ekler Péter – Országos Széchényi Könyvtár; Erika Elia – Università degli Studi di Torino; Erdődy Gábor – ELTE rektorhelyettes; Falvy Dávid – ELTE-BTK Olasz Tanszék; Farkas Zoltán – PPKE-BTK Medievisztika Tanszék; Christine Ferlampin-Acher – Université Rennes II; Éric Fournier – Franciaország nagykövete; Christian Gastgeber – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung; Olivier Gengler – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung; Andrea Ghidoni – Université de Namur; Christine Glaßner – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA; Emma Goodwin – University of Oxford; Hermann Harrauer – ÖNB Wiener Papyrussammlung; Hasznos Andrea – ELTE-BTK Egyiptológiai Tanszék; Horváth László – ELTE-BTK Görög Tanszék / Eötvös Collegium igazgató / Byzantium Központ témavezető; Silvia Hufnagel – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA; Alexandra Ilina – Université Sor-

bonne Nouvelle Paris III / University of Bucharest; Katrin Janz-Wenig – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA; Jónácsik László – Eötvös Collegium Germanisztika Műhely; Juhász Erika – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung / Eötvös Collegium; Kassai Gyöngyi – ELTE-BTK Eötvös Collegium MA; Képes Júlia – Nemzeti Tankönyvkiadó; Kiss Etele – Magyar Nemzeti Múzeum; Nathalie Koble – École Normale Supérieure Paris; Kovács István – Eötvös Collegium / École des hautes études en sciences sociales Paris; Krizsai Fruzsina – ELTE-BTK Magyar Nyelvtörténeti Tanszék; Iván Lábaj – Univerzita Komenského v Bratislave; Lágler Éva – Eötvös Collegium Byzantium Központ; Lőkös Péter – PPKE-BTK Germanisztika Tanszék; Ludmann Ágnes – Eötvös Collegium Olasz Műhely; Romina Luzi – École des hautes études en sciences sociales Paris; Ljubomir Maksimović – Srpska akademija nauka i umetnosti Beograd; Anastasia Maravela – Universitetet i Oslo; Sergei Mariev – Ludwig-Maximilians-Universität München; Mayer Gyula – MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport; Mészáros Tamás – Eötvös Collegium Byzantium Központ; Mihálykó Ágnes – Eötvös Collegium / Universitetet i Oslo; Muka Viktória – ELTE-BTK Eötvös Collegium germanisztika BA; Konstantinos Nakos – ELTE-BTK Görög Tanszék; Paolo Odorico – École des hautes études en sciences sociales Paris; Palágyi Tivadar – ELTE-BTK Francia Nyelvi és Irodalmi Tanszék; Simos Papadopoulos – Democritus University of Thrace; Bojana Pavlović – Srpska akademija nauka i umetnosti Beograd; Srđan Pirivatrić – Srpska akademija nauka i umetnosti Beograd; Pröhle Gergely – nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkár; Radek Tünde – ELTE-BTK Germanisztikai Intézet, Német Irodalomtudományi Tanszék; Jennifer Radulovic – Università degli Studi di Milano; Marica Ritucci – Università di Bologna / Eötvös Collegium Erasmus-hallgató; Filippo Ronconi – École des hautes études en sciences sociales Paris; Ellen Saarela Söderblom – Linköping University; Giampaolo Salvi – ELTE-BTK Olasz Tanszék; Sára Balázs – Eötvös Collegium Germanisztika Műhely; Peter Schreiner – Universität zu Köln; Marek Sibal – Univerzita Komenského v Bratislave; Solti E. Dóra – ELTE-BTK Görög Tanszék; Somogyi Dániel – ELTE-BTK Eötvös Collegium germanisztika BA; Maria Stiegler – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA; Szentgyörgyi Rudolf – ELTE-BTK Magyar Nyelvtörténeti Tanszék; Takács Miklós – MTA-BTK Régészeti Intézet; Tar Ibolya – SzTE-BTK Klasszika-Filológiai Tanszék; Maria Theisen – Österreichische Akademie der Wissenschaften Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA; Gerhard Thür – Österreichische Akademie der Wissenschaften; Renzo Tosi – Università di Bologna; Vitályos Réka – ELTE-BTK Eötvös Collegium germanisztika BA; Vizkelety András – Országos Széchényi Könyvtár; Eleni Volonaki – University of Peloponnese Kalamata; Nicole Voatavová-Sumelidisová – Univerzita Masaryk Brno; Marion Vuagnoux-Uhlig – Université de Fribourg/Universität Freiburg; Wilhelm Anna – ELTE-BTK Eötvös Collegium germanisztika BA; Dimitris Yannakakis – Görögország nagykövete; Vratislav Zervan – Univerzita Komenského v Bratislave / Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung; Zsupán Edina – Országos Széchényi Könyvtár.